

ANDRÄKNINGARNA I VÄSTMANLAND 1974/75

Sören Larsson

Det västmanländska deltagandet i de internationella andräkningarna i Sverige föregående säsong, blev mer omfattande än något tidigare år. Det blev också en mycket intressant och värdefull säsong ornitologiskt sett, med stort antal rastande fågelindivider. Därmed också belyst, vilket värde de västmanländska vattnen har som rast- och provianteringslokaler för nordiska andfåglar. Sammanlagt räknades nära 30 000 andfåglar under säsongen, med det största antalet, 6800 ex, under april månad. Inriktningen av det västmanländska andräkningsprogrammet har varit månatliga inventeringar, och 40-talet lokaler har inventerats. Räkningsdagarna har varit 18.8, 15.9, 13.10, 17.11, 15.12, 12.1, 16.2, 16.3 och 13.4.

Med de lokaler som inte inventerats varje månad har sammanlagt 50 stycken lokaler i landskapet inventerats under säsongen. Fördelningen av lokalerna har varit: Fagersta kommun 6, Sala 17, Surahammar 6, Hallstahammar 8, Västerås 3, Arboga 8 samt Lindesbergs kommun 2 lokaler.

Väder och isförhållanden

Redan i början av september svepte kalluft ner över landet. Detta medförde rörelser bland simfåglarna och det största antalet arter under räkningssäsongen noterades denna månad. Västvindar började åter dominera och hösten blev mycket nederbördsrik, med stora översvämningar av sjöarna som följd. I månadsskiftet november-december anlände ånyo ett kallluftsinbrott, med följd att alla icke strömmande vattendrag islades. Vintern blev mildare än normalt, varför de mer strömmande vattendragen aldrig frös. Gräsand, knipa, storskrake och knölsvan fanns därför i landskapet under hela räkningssperioden. Isarna låg sedan kvar fram till mars månad, då varma dagar började tära på dem. Snö och kyla i slutet av månaden bidrog sedan till att de flesta sjöarna ännu inte var isfria vid aprilräkningen.

Resultat

Tabellen på sidorna 22-23 visar det totala antalet inräknade individer av de olika arterna.

Gräsand *Anas platyrhynchos*. Landskapets vanligast förekommande simfågel. Samtliga lokaler med goda gräsandsbestånd under hösten, har en tät och hög starr och vassvegetation. Under ruggningsperioden håller oftast gräsänderna till i denna vegetation och förblir därigenom oupptäckta. De siffror som erhålls vid räkningarna i augusti, september och oktober torde därför vara långt under det egentliga antalet. I månadsskiftet oktober-november har gräsänderna ruggat färdigt och deras upphållsplatser i sjöarna blir nu en annan. Nu samlas de nämligen i lekfloccar ute på det öppna vattnet. Vid novemberräkningen noterades imponerande antal gräsänder vid Fläcksjön och Hörendesjön i Västerfärnebo, över 1000 ex i vardera sjön. Fina antal låg också i Gnien och Hällsjön vid Svanå. Vid septemberräkningen var gräsänderna fördelade på flest antal lokaler i landskapet. I januari, då minst antal änder fanns, var de fördelade på

- 6 lokaler, med den största flocken i Skantzsjön i Hallstahammar.
- Stjärtand Anas acuta. Under hösten rastade stjärtänder på ovanligt många lokaler. Vid septemberräkningen fanns arten på 5 lokaler.
- Bergand Aythya marila. Samtliga bergänder vid novemberinventeringen rastade i Gussjön.
- Knipa Bucephala clangula. Förekom under hela räkningssäsongen, vid november- och aprilräkningarna i stora antal. Under hösten låg största ansamlingarna i Fläcksjön och Gussjön. Vid aprilräkningen var de fördelade på flest antal lokaler, med goda antal i Hällsjön, Fläcksjön, Gnien och Asköviken.
- Alfågel Clangula hyemalis. De fåglar som sågs vid oktoberräkningen låg vid Backgården i Fagersta, 4 ex, samt i Fläcksjön och Hörendesjön.
- Storskrake Mergus merganser. Åter igen en dålig säsong med skrak. Vid oktoberräkningen, då största antalet sågs i landskapet, låg huvuddelen av dessa i Glåpen, Surahammar.
- Skäggdopping Podiceps cristatus. I förhållande till föregående säsong inräknades ett stort antal doppingar. Detta beror till övervägande del på några speciellt goda doppinglokaler, som Västerås inre hamn, Glåpen samt de båda fagerstalokalerna Sundbo och Backgården.
- Knölsvan Cygnus olor. Denna säsong rastade betydligt större antal svanar i de västmanländska sjöarna än föregående säsong. Den bästa knölsvanlokalen i landskapet var Gussjön. Där uppehöll sig 40-50% av alla inräknade svanar under hösten. I såväl Fläcksjön som Asköviken rastade 30-talet fåglar. Vid mars- och aprilräkningen fanns största antalet i Fläcksjön.
- Sångsvan Cygnus cygnus. Under hösten rastade sångsvan ovanligt talrikt i landskapet och anledning var de översvämningar av havretegar som förekom. Vid novemberräkningen rastade sångsvanar på 10 lokaler, med största antalet i Fläcksjön och Gussjön. Vid marsräkningen rastade största antalet, 275 ex, i Sjömosjön vid Arboga. Vid aprilräkningen låg största antalet i Gorgen vid Västerfärnebo, 370 ex. Den höga siffran från denna månad beror på att räkningar även gjordes vid Finnåkerssjön (320 ex) och Österhammarssjön (240 ex).
- Kanadagås Branta canadensis. Goda rastlokaler under hösten för kanadagässen är sjöarna i trakten av Rannäs, Surahammar och Hallstahammar, då speciellt Gnien, Västersjön i Surahammar och Lagårdssjön vid Strömsholm. De 15 gässen som iaktogs i januari uppehöll sig i Hörendesjön. I den höga siffran från marsräkningen härrör sig hela 275 ex från Sjömosjön.
- Sothöna Fulica atra. Under hösten står Gussjön i en klass för sig som sothönslokal i landskapet. Vid septemberräkningen låg 1200 ex i sjön och i oktober 950 ex. Vid aprilräkningen fanns 400 ex i Asköviken, 370 ex i Fläcksjön och 250 ex i Gussjön.

Följande har deltagit i andräkningarna i Västmanland: Erik Andersson, Stefan Björklund, Mikael Dahlbom, Mikael Danielsson, Hans Ek, Kjell Eklund, Bo R. Eriksson, Ulf Eriksson, Thomas Forsberg, Jan Hellström, Bengt Hultin, Kjell Ingeström, Rolf Jansson, Hans Karlström, Arne Karlsson, Claes Karlsson, Eero Kauramäki, K-G Källebrink, Sören Larsson, Raimo Laurila, Lars Lindell, J-O Lundeqvist, Lars Löfgren, Thomas Norström, Erik Nygren, Thomas Skoglund, Tom Sävström, Mikael Vesanen och Bo Westman.

Andinventeringarna 1975/76

Det svenska programmet i de internationella andräkningarna kommande säsong är planerat att omfatta tre månadsinventeringar, nämligen september, januari och mars. Det västmanländska andräkningsprogrammet har bl.a. som syfte att erhålla fakta om de västmanländska sjöarnas värde som rast- och provianteringslokaler för simfåglar. Som framgår av tabellen sidorna 22-23 är månaderna januari och mars mindre intressanta ur denna synpunkt.

Det västmanländska intresset för andräkningarna är som synes bra, och vid samtal med andräknarna från säsongen 74/75 uttrycktes önskemål om att det västmanländska andräkningsprogrammet fortsätter med månatliga inventeringar. De västmanländska andräkningarna kommer därför under stundande säsong att genomföras varje månad från september till maj. Andringen från augusti till maj beror på att full sommarväxtlighet ännu råder under augusti och änderna därigenom är mycket svårupptäckta. I maj är sjöarna öppna och samtidigt kommer ytterligare några arter att kunna beröras av räkningarna.

Alla fågelintresserade i landskapet kan nu hjälpa till att räkna änderna i våra sjöar, speciellt under de andrika månaderna september, oktober, november, mars, april och maj, gärna också under vintermånaderna. Då räkningssäsongen är avslutad i maj sändes rapporterna till förf. Resultaten från månaderna september, januari och mars kommer att sändas till Leif Nilsson i Lund för att ingå i det svenska andräkningsmaterialet. Inventeringsdagarna denna säsong är som följer: 14 sept, 12 okt, 16 nov, 12 dec, 11 jan, 15 feb, 14 mars, 18 april och 16 maj. Om förhinder föreligger kan inventeringen ske under en närliggande dag.

För erhållande av rapportformulär m.m. kontakta

Sören Larsson
Lövhagsgatan 25
724 71 Västerås
tel. 021-355758

Tabell sid 22-23: resultaten av de internationella andräkningarna i Västmanland 1974/75.

Månad	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.
Antalet lokaler	37	44	43	47	46	42	42	42	44
Gräsand	1389	1313	1480	3653	547	310	545	699	2208
Kricka	242	110	51	5					398
Ärta		3							
Bläsand	110	472	198	4				2	63
Snatterand		1	1						1
Stjärtand	20	25	8	3					5
Skedand	10	6	16						
Bergand				6					
Vigg	13	103	259	32				1	74
Brunand	36	184	62						101
Knipa	49	154	383	530	32	3	25	99	662
Alfågel			7						
Svärta				3					
Sjörre				1					
Ejder				1					
Storskrak	3	59	484	340	6	3	2	21	225
Salskrak		2	25	7				2	18
Skäggdopping	246	314	266	2					43
Gråhakedopping	1								
Svarthakedopping	15	8	1						
Smådopping		1							

Månad	Aug.	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mar.	Apr.
Antalet lokaler	37	44	43	47	46	42	42	42	44
Sädgås								2	55
Grågås		7							1
Bläsgås									1
Snögås			2						2
Kanadagås	119	239	438	209	79	15		419	177
Knölsvan	75	120	186	157	13	17	5	61	165
Sångsvan		1	3	225	69		52	635	1091
Mindre sångsvan								1	
Storlom		4	2						
Smålom	2								
Sothöna	732	1884	1268	60					1454